

Τρ(α)υματικότητα

Π Ρ Ο Γ Ρ Α Μ Μ Α
Κ Λ Ι Ν Ι Κ Ω Ν Ε Κ Π Α Ι Δ Ε Υ Σ Ε Ω Ν
2 0 2 4 - 2 0 2 5

Φόρουμ της Αθήνας, IF – EPFCL

**Πρόγραμμα Κλινικών Εκπαιδεύσεων
2024 – 2025**

Τρ(α)υματικότητατες

Οργάνωση • Συντονισμός • Επιμέλεια Έκδοσης

Επιτροπή Κλινικών Εκπαιδεύσεων

Κατερίνα Καραγιάννη
Πρόεδρος ΕΚΕ • Υπεύθυνη ΠΚΕ

Άννα Χριστοδουλάκη
Υπεύθυνη Συντονισμού Κλινικών Παρουσιάσεων

Νίκος Μαυράκης
Μέλος ΕΚΕ

T ρ(α)υματικότητες

Κατερίνα Καραγιάννη

Η λέξη τραύμα, δάνειο της ψυχανάλυσης από την ιατρική, προέρχεται από το αρχαίο ρήμα *τιτρώσκω*, το οποίο σύμφωνα με τον ορισμό του Γ. Μπαμπινιώτη σημαίνει πληγώνω με «ταυτόχρονη ρήξη της συνέχειας των ιστών του δέρματος», ενώ σύμφωνα με τον ορισμό του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, σημαίνει την «... εσωτερική ή εξωτερική καταστροφή ιστών, ανεξάρτητα από την αιτία...».

«... το πραγματικό που συναντά ο αναλυτικός λόγος, εκείνο του ασυνειδήτου, δεν είναι το ίδιο με το πραγματικό της γνώσης της επιστήμης, το οποίο επιφέρει εκ νέου επιπτώσεις και αλλαγές στο ανθρώπινο είναι...», λέει ο Λακάν στο σεμινάριο του *Τα Μορφώματα του ασυνειδήτου* (1956-1957). Καλούμαστε, λοιπόν, να διερευνήσουμε αυτό που ορίζεται ως τραύμα αλλά και ως τραυματικό στην ψυχανάλυση. Κι ενώ δεν πρόκειται για «απειλή στην ακεραιότητα των ιστών του δέρματος», αφορά πράγματι σε ένα είδος ρήξης. Τίθεται, λοιπόν, το ερώτημα, τί είναι αυτό το οποίο διαρρηγνύεται;

Σε μια εποχή όπου η συζήτηση γύρω από τον όρο «τραύμα» προεξάρχει, και αφορά τόσο στην απόπειρα κατανόησης του, ως κάτι που διαπερνάει τις γενεές, όσο και στην αναζήτηση θεραπείας του με σκοπό να εκλείψει αυτή η κληρονομιά, το Τραύμα ως θεμελιακή έννοια της ψυχανάλυσης βρίσκεται ήδη εκεί από τις απαρχές της.

Για τον Φρόυντ το ερώτημα του όσον αφορά το τραύμα συνόδευε πάντα το ερώτημα του πάνω στην νεύρωση. Ήδη στο κείμενο του *Σημεία μιας συγκριτικής μελέτης της υστερικής και της οργανικής κινητικής παράλυσης* (1893), απομονώνει ένα

τραυματικό γεγονός ως αιτιολογικό παράγοντα της υστερικής παράλυσης: «...αυτή η καθαρά λειτουργική αλλοίωση προκαλείται από την καθήλωση της αντίληψης (του συγκεκριμένου μέλους ή λειτουργίας) σε μια υποσυνείδητη συσχέτιση με τη μνήμη του τραύματος...». Εν ολίγοις κατά την περίοδο συγκρότησης της ψυχανάλυσης, το τραύμα αναφέρονταν καταρχήν, όσον αφορά την ιστορία του ατόμου, σ' ένα προσωπικό συμβάν.

Κι ενώ ο Φρόυντ έχει καταπιαστεί με το θέμα, ήδη από το 1893, επιχειρώντας να εμβαθύνει στην περίοδο που οδεύει από την ενήλικη ζωή μέχρι την παιδική ηλικία, στις επεξεργασίες του μεταξύ 1895-1897, θα εξετάσει το τραύμα εκτενέστερα σε σχέση με την σεξουαλικότητα, και δη μέσα από την διατύπωση της θεωρίας της αποπλάνησης. Με την εν λόγω θεωρία, εισάγει στην προβληματική του, αφενός το τραύμα ως εκείνο που χαρακτηρίζεται από το σεξουαλικό του περιεχόμενο και αφετέρου από την διάσταση της χρονικότητας υπό την έννοια του τραυματικού επιτελέσματος πάνω στο υποκείμενο. Ο πρώτος χρόνος του τραύματος περιλαμβάνει τη λεγόμενη σκηνή της αποπλάνησης, αυτήν καθ'αυτή ενώ ο δεύτερος χρόνος, κατά την εφηβεία ή και αργότερα, αφορά στη συνθήκη κατά την οποία ένα γεγονός της επικαιρότητας, φαινομενικά ανώδυνο θυμίζει συνειρμικά το πρώτο, έτσι ώστε το πρωτοπαθές να ενεργοποιείται και να επικαιροποιείται, καθιστάμενο με αυτό τον τρόπο τραυματικό μεν αλλά ετεροχρονισμένα, ερμηνεύσιμο εκ των υστέρων. Ο Φρόυντ αποκαλεί τραυματική την πρώτη σκηνή, παρόλο που αυτή την ιδιότητα την λαμβάνει μόνο εκ των υστέρων, ως ανάμνηση. «... οι υστερικοί πάσχουν κυρίως από αναμνήσεις...» είναι η γνωστή διατύπωση του Φρόυντ στο κείμενο του *Μελέτες για την υστερία* (1895).

Θα εγκαταλείψει την θεωρία της αποπλάνησης με το τέλος αυτής της περιόδου, όταν θα διαπιστώσει την σημασία των φαντασιώσεων αιμομιξίας στην περίπτωση της νεύρωσης. Δεν πρόκειται, λοιπόν, απαραίτητα για μια σκηνή που έλαβε χώρα στην πραγματικότητα αλλά ενδεχομένως για ένα φαντασιακό σενάριο, διαπίστωση η οποία αποτυπώνεται ξεκάθαρα στο

γράμμα του στον Φλιν στις 21/09/1897: «... πρέπει να σου αποκαλύψω το μυστικό που μου αποκαλύφθηκε τους τελευταίους μήνες... δεν πιστεύω πια στις *neurotica* μου...». Η έκδηλη απογοήτευση του όπως συνοψίζεται στην εβραϊκή παροιμία που παραθέτει αναφερόμενος στον εαυτό του, «... Ρεβέκκα βγάλε το φόρεμα σου, δεν είσαι πια μια νύφη... », δεν τον αναστέλλει αλλά αντίθετα τον ωθεί σε νέες επεξεργασίες, εξετάζοντας το τραύμα στην σχέση του με τις ενορμήσεις. Αρχικά θα μιλήσει για τον εγγενώς τραυματικό χαρακτήρα τους, ενώ στο κείμενο του *Νέες εισαγωγικές διαλέξεις στην ψυχανάλυση* (1933), επανεξετάζει την τραυματική φύση των ενορμήσεων για να καταλήξει ότι αυτές είναι τραυματικές μόνο στην περίπτωση που κινδυνεύουν από την έλλειψη ικανοποίησης. Τότε μόνο προκαλούν αγωνία. Η Κολέτ Σολέρ στο κείμενο της *Trauma et Fantasme* (1997) λέει, «... η αγωνία προκύπτει όταν τα λιβιδινικά αιτήματα του παιδιού έρχονται σε αντιπαράθεση με το αίτημα του Άλλου και συγκεκριμένα του πατρικού Άλλου... ».

Είναι η επανάληψη του τραυματικού η οποία επιμένει πέραν της οποιασδήποτε απόπειρας ερμηνείας εκ μέρους του στις Νευρώσεις πολέμου μετά τον Α' παγκόσμιο πόλεμο, που τον ωθούν να διατυπώσει ότι αυτό που συμβαίνει- η επανάληψη του τραυματικού- αφορά κάτι πέραν του πραγματικού συμβάντος. Στο κείμενο του *Πέραν της αρχής της ευχαρίστησης* (1920), ο Φρόυντ μιλάει για το τραύμα με όρους ψυχικής οικονομίας. Θα ορίσει ως τραυματικές εκείνες τις εξωτερικές διεγέρσεις που είναι αρκετά ισχυρές ώστε να παρακάμπτουν την προστασία από τα ερεθίσματα, θέτοντας εκτός ισχύος την αρχή της ευχαρίστησης, ενώ εισάγει την ενόρμηση του θανάτου και τον καταναγκασμό της επανάληψης. Το τραύμα γίνεται ακόμα πιο περίπλοκο, καθώς πλέον το εξετάζει μέσα από τις εγγραφές τόσο της σεξουαλικότητας όσο και του θανάτου.

Στο κείμενο του *Οικογενειακά Συμπλέγματα* (1938), ο Λακάν, θα μιλήσει για το τραύμα με όρους λογικών χρόνων στην ανάπτυξη του παιδιού, το οποίο απευθυνόμενο, μέσω της διαλεκτικής του αιτήματος στον μητρικό Άλλο για την ικανοποίηση της ανάγκης

του, καταλήγει στη λύση της ομιλίας κι έτσι, στην εγγραφή του στην συμβολική τάξη.

Στο σεμινάριο του *Τα μορφώματα του ασυνειδήτου*, εγκαταλείπει την ιδέα της πρωταρχικής σκηνής ως εικόνα ενώ εισάγει την ιδέα για ένα αινιγματικό σημαίνον του σεξουαλικού τραύματος, προσδίδοντας του έτσι, έναν χαρακτήρα συμβολικού φαινομένου.

Στην πορεία της επεξεργασίας του, το τραύμα συσχετίζεται με το αίνιγμα της επιθυμίας του Άλλου, η οποία αφήνει το υποκείμενο αβοήθητο μπροστά σ' αυτή την έλλειψη του σημαίνοντος, καθώς δεν υφίσταται ποτέ μια απάντηση ικανοποιητική στο ερώτημα του αντικειμένου της επιθυμίας αυτού του Άλλου. Έρχεται αντιμέτωπο με μια συμβολική έλλειψη. Το ερώτημα «Τι θέλει ο Άλλος», γίνεται «Τι θέλει ο Άλλος από εμένα», «Τι είμαι εγώ για τον Άλλο»; Το ερώτημα της επιθυμίας του Άλλου, γίνεται ερώτημα για το ίδιο το είναι του υποκειμένου στην σχέση του με αυτόν τον Άλλο. Στο εν λόγω ερώτημα «Τί είμαι για τον Άλλο», δεν υπάρχει απάντηση, μόνο η τρύπα του τραυματικού.

Στο 11ο Σεμινάριο ο Λακάν λέει: «...θυμηθείτε την τόσο βασική για μας ανάπτυξη του Ανθρώπου με τους λύκους, για να καταλάβετε ποια είναι η πραγματική έγνοια του Φρόντ, στο μέτρο που του αποκαλύπτεται η λειτουργία της φαντασίωσης. Προσηλώνεται με τρόπο σχεδόν αγωνιώδη, στο να εξετάζει ποια είναι η πρώτη συνάντηση, το πραγματικό, το οποίο μπορούμε να διαπιστώσουμε πίσω από την φαντασίωση...». Αναζητά δηλαδή την συνάντηση με το Πραγματικό, ακόμα κι αν η θεωρητική κατάρτιση της εποχής του δεν του επέτρεπε μια τέτοια άρθρωση, όπως την γνωρίζουμε σήμερα από τον Λακάν.

Συνεχίζοντας την επεξεργασία του στις *Τέσσερις θεμελιώδεις έννοιες της ψυχανάλυσης*, στην ίδια προβληματική, εισάγει τις έννοιες τύχη και αυτόματο, ως εκδηλώσεις της επανάληψης. Το αυτόματο, δάνειο από τον Αριστοτέλη ο οποίος το συνδέει με την αιτιότητα, είναι μια επανάληψη συμβολικής τάξεως, για την ίδια την κυριαρχία του σημαίνοντος όπως συναντάται στα

μορφώματα του ασυνειδήτου: είναι αυτό που το υποκείμενο επαναλαμβάνει και μέσα στην ανάλυση και για το οποίο δεν γνωρίζει τίποτα. Η τύχη από την άλλη, αφορά στο τυχαίο της συνάντησης, που ουσιαστικά είναι πάντα μια ατυχής «*manquée*» συνάντηση, και δεν είναι άλλη από την συνάντηση με το Πραγματικό. Είναι εκεί που συναντά κανείς τον τραυματισμό καθώς το ίδιο το τραύμα έχει χαθεί, έχει περάσει στη λήθη.

Εν ολίγοις στο εν λόγω σεμινάριο ο Λακάν μιλάει για την επανάληψη ως αυτό που επανέρχεται στην ίδια θέση, της τάξεως του πραγματικού στο οποίο σκοντάφτει το υποκείμενο ως ομλ-ον, το τραύμα της πρωταρχικής απώλειας καθώς και την τρύπα που αφήνει στο συμβολικό. Πρόκειται για την συνάντηση που επιτελεί το υποκείμενο με τον λόγο, την στιγμή της συνάντησης του με τον Άλλο καθώς εισάγεται στη διαλεκτική του αιτήματος. Κι εφόσον η δομή είναι ο λόγος, η προβληματική πάνω στο τραύμα αφορά ευθύς εξαρχής σ' ένα δομικό στοιχείο κι όχι σ' ένα προϊόν των γεγονότων.

Το ερώτημα ωστόσο που προκύπτει είναι εάν το συμβολικό θα μπορούσε να καλύψει ολόκληρο το πραγματικό. Η ύπαρξη του τραύματος συνάγεται από την μια ως απάντηση σ' αυτό το ερώτημα, και από την άλλη ως το όριο, δύσβατο κατά κανόνα, που αποδεικνύει το αδύνατο του εγχειρήματος της κατανόησης του πραγματικού του ασυνειδήτου. Κατά συνέπεια η επιλογή μας να αποδώσουμε στα ελληνικά τον τίτλο των Κλινικών Κολλεγίων φέτος ως «Τρ(α)υματικότητες», ως ένα παιχνίδι με τις λέξεις Τραύμα και Πραγματικό, αφορά ακριβώς σ' αυτές τις επαναλαμβανόμενες αποτυχημένες προσπάθειες του συμβολικού να επικαλύψει το πραγματικό ως τραυματικό.

Από την ανάγνωση τόσο του Φρόυντ όσο και του Λακάν, κανένα γεγονός δεν μπορεί να θεωρηθεί τραυματικό χωρίς την «συμμετοχή» του υποκειμένου. Τόσο η αναφορά του Φρόυντ στις τελευταίες σελίδες του κειμένου του *Αναστολή σύμπτωμα και άγχος* (1925), ότι «...ένας εξωτερικός κίνδυνος μπορεί να γίνει τραυματικός μόνο εάν περάσει μέσα από ένα είδος εσωτερίκευσης...», όσο και οι επεξεργασίες του Λακάν πάνω

στην φαντασίωση ως ατομικό αφήγημα, καλούν την ψυχανάλυση ως κλινική του υποκειμένου, να εξετάσει το θέμα λαμβάνοντας υπόψη τις συντεταγμένες εκείνες που καθιστούν το υποκείμενο ως υποκείμενο του λόγου και του ασυνειδήτου, άρα διχασμένο, και όχι λαμβάνοντας υπόψη κάποια «*prêt à porter*» θεωρία.

T r(a)umatismes (*)

François Boisdon & Alexandre Faure

(*) Το κείμενο αποτελεί το εισαγωγικό επιχείρημα της θεματικής των Κλινικών Κολλεγίων της IF-EPFCL, που δημοσιεύτηκε στα Γαλλικά.

Ο σύγχρονος λόγος καταδεικνύει την αμείλικτη επιτυχία του όρου «τραυματικότητα».

Τι κατονομάζει αυτή η λέξη;

Μια συστηματική θεωρία των αιτιών... που υποκινεί την ομιλία : συζητήσεις για την αιτιότητα... για ό, τι είναι ανυπόφορο. *Omnitudo traumaticus*. Ο χαρακτήρας του όρου χίμαιρα προσδιορίζει ταυτόχρονα το αίτιο και τις συνέπειες : έχει τραύμα... επομένως... αυτός... Το νέο *cogito* της σύγχρονης εποχής.

Το 1956, σχολιάζοντας «μια παλιά παρατήρηση της τραυματικής υστερίας» του M. J. Eisler και αυτό που είχε αρχίσει να εντυπωσιάζει στην παρατήρηση και στα πρώτα βήματα της αναλυτικής πρακτικής, ο Λακάν επισήμαινε ήδη ότι όταν αναζητάμε τα τραύματα, ειδικά στην παιδική ηλικία των υποκειμένων, τα βρίσκουμε με την «σέσουλα».¹

Στο σημείο αυτό συναντάμε μια φυσική τάση πολλών ομιλητών και ψυχ... να καλλιεργούν τις ψυχο-βιογραφικές αιτιότητες. Περίπου είκοσι χρόνια αργότερα, στις ΗΠΑ, ο καθηγητής Casey ρωτούσε τον Λακάν:

¹ Ζ. Λακάν, Σεμινάριο Τρίτο «Οι Ψυχώσεις», 1955-1956, σελ. 194 στην Ελληνική έκδοση.

Καθ. Casey: - Ακόμα κι αν δεν είστε σίγουρος, δεν υπάρχει κάποια διαφορά ανάλογα με το αν αυτά τα γεγονότα έλαβαν πραγματικά χώρα ή όχι;

Z. Λακάν - Επιτρέψτε μου να σας πω το εξής: ποτέ δεν μπορείτε να είστε σίγουροι ότι μια ανάμνηση δεν είναι ένα *souvenir-écran*.

Δηλαδή, μια ανάμνηση που εμποδίζει την πορεία αυτού που μπορώ να εντοπίσω στο ασυνείδητο, δηλαδή την παρουσία -την πληγή-, αυτήν της γλώσσας. Ποτέ δεν ξέρεις μια ανάμνηση που μπορεί να βιωθεί εκ νέου φαντασιακά -αυτό που συνιστά ένα *souvenir- écran*- είναι πάντα ύποπτη. Μια εικόνα εμποδίζει πάντα την αλήθεια. Χρησιμοποιώ εδώ όρους που κάθε αναλυτής γνωρίζει. Η ίδια η έννοια *souvenir- écran* δείχνει τη δυσπιστία του αναλυτή απέναντι σε όλα όσα η μνήμη νομίζει ότι αναπαράγει. Αυστηρά μιλώντας, αυτό που αποκαλούμε μνήμη είναι πάντα ύποπτο».² Παρεμπιπτόντως, αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο ο Φρόντ ήρθε αντιμέτωπος με το περίφημο πρωταρχικό τραύμα. Η περίπτωση του Ανθρώπου με τους Λύκους είναι τόσο ανεξάντλητη μόνο και μόνο επειδή ο Φρόντ προσπάθησε απεγνωσμένα να την καταστήσει ξεκάθαρη και δεν μπόρεσε να συλλάβει εάν ο Άνθρωπος με τους Λύκους, δεν μετέφερε πάνω στην συνουσία των γονιών του, παρά ένα *souvenir- écran*. Το τραύμα είναι πάντα ύποπτο. Η αναφορά στον μικρό Χανς αποτελεί την συνέχεια της απάντησής του, ότι : «η σεξουαλικότητα είναι από μόνη της πάντα τραυματική »...

Εκπληκτικό! Κατά τη διάρκεια της συνεδρίας του σεμιναρίου του της 19ης Μαΐου 1954, είχε ήδη επιστρέψει στα θεμελιώδη ερωτήματα που έθετε ο Άνθρωπος με τους Λύκους και στη φροϋδική του επεξεργασία όσον αφορά την αναλυτική διαδικασία. Σε αυτή την συνεδρία επανεξέταζε αυτό που

² J. Lacan, « Yale University, Kanzer Seminar », στο Scilicet, n°6/7, Paris, Seuil, 1975, σελ. 22.

διακυβεύεται και τις λογικές αρθρώσεις του τραύματος, (όπως προκύπτει εκ των υστέρων), της Nachträglichkeit, και του Pragging, αυτού δηλαδή που έρχεται, όπως θα το διατυπώσει αργότερα, «να αντηχήσει στα εσωτερικά τοιχώματα μιας καμπάνας».³

Ποια είναι λοιπόν η λογική του τραύματος; Εκεί που θα περίμενε κανείς να τοποθετηθεί η έκλυση στο στοιχείο το πιο έκδηλο, στο ατύχημα το πιο καταστροφικό, στο τραυματικά προφανές ή στις ψυχο-βιογραφικές προσκολλήσεις, τελικά αυτό το οποίο αφυπνίζεται είναι άλλης τάξεως.

Έκτοτε, αυτό που θα σηματοδοτήσει το πεπρωμένο του ασυνειδήτου, ευτυχία ή δυστυχία, θα είναι της τάξεως ενός μικρού τίποτα, ενός απειροελάχιστου θορύβου, αυτού του μικρού κομματιού της πραγματικότητας όπου το τραύμα βρίσκεται τον απόηχό του. Πέρασμα από τις αιτίες στο αίτιο. Από αυτό το πραγματικό δεν ελπίζει κανείς καμία προσαρμογή.

Ως εκ τούτου τι επωμίζεται η ψυχανάλυση και τι όχι ;

Ποιες οι συνέπειες για την ψυχανάλυση η οποία θέτει το ασυνειδήτο ως επίπτωση της γλώσσας ανατρέποντας τα δεδομένα της αιτιότητας; Δεν θα μας μείνει και πολύς χρόνος επεξεργασίας φέτος για να διευκρινίσουμε τους λόγους που μας ωθούν να τοποθετήσουμε εκ νέου την αναλυτική εκδοχή σχετικά με τις τραυματικότητες. Είναι μια ευκαιρία να επανεξετάσουμε τις φρουδικές και λακανικές επεξεργασίες που μόλις αγγίξαμε σε αυτές τις γραμμές.

Τέλος, πώς μπορούμε να υποστηρίξουμε αυτή την εκδοχή και να καταδείξουμε την αξία της όσον αφορά τις πρακτικές μας;

³ Ζ. Λακάν, Σεμινάριο Δέκατο Έβδομο, «Το Αντίστροφο της Ψυχανάλυσης», 14 Ιανουαρίου 1970, σελ. 64 στην Ελληνική έκδοση.

Μετάφραση από τα Γαλλικά: Στέλιος Μωριάτης

Επιμέλεια κειμένου: Ευαγγελία Κομματά

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Όπου υπάρχει διαθέσιμη μετάφραση, παρατίθεται στα Ελληνικά

FREUD Sigmund

Γότσεφ Μπρόουερ, Σ. Φρόυντ, Μελέτες για την υστερία. Εκδόσεις Επίκουρος.

Σ. Φρόυντ, Εισαγωγή στην ψυχανάλυση. Εκδόσεις Γκοβόστη.

Σ. Φρόυντ, Πέραν της αρχής της ηδονής. Εκδόσεις ΝΙΚΑΣ

Σ. Φρόυντ, Αναστολή, Σύμπτωμα και άγχος. Εκδόσεις Μεταίχιμο.

Σ. Φρόυντ, Πέντε ιστορικά ασθενείας. Εκδόσεις Επίκουρος.

Σ. Φρόυντ, Νέα σειρά παραδόσεων για την εισαγωγή στην ψυχανάλυση. Εκδόσεις Επίκουρος.

Σ. Φρόυντ, Τρεις μελέτες για την θεωρία της σεξουαλικότητας. Εκδόσεις Επίκουρος.

- Σ. Φρόντ, Επίκαιρες παρατηρήσεις για τον πόλεμο και τον θάνατο. Εκδόσεις ΝΙΚΑ.
- Σ. Φρόντ, Χτυπούν ένα παιδί, Δοκίμια για τα πεπρωμένα των ενορμήσεων. Εκδόσεις Πλέθρον.
- Σ. Φρόντ, Δέρνουν ένα παιδί. Εκδόσεις Principia.
- Σ. Φρόντ, Ερμηνεία των ονείρων. Εκδόσεις Επίκουρος.
- Σ. Φρόντ, Μελέτες για την ψυχανάλυση. Εκδόσεις Επίκουρος.
- S.Freud, «Sur les souvenirs-écrans», in *Névrose, psychose et perversion*. P.U.F.
- Σ. Φρόντ, Συμβολή στην ιστορία του ψυχαναλυτικού κινήματος, Ο άνθρωπος με τους λύκους (αποσπασματική εξιστόρηση μιας παιδικής νεύρωσης). Εκδ. Πανεκδοτική. (1962)
- Σ. Φρόντ, Η παιδική γενετησία οργάνωση. Περιοδικό Fort – Da, τεύχος Α΄, Εκδ. Ψυχογιός, Αθήνα, 2011
- S. Freud, Comparative study of hysterical and organic paralysis. 1893
- Σ. Φρόντ, Μεταψυχολογία (Δεύτερος τόμος)-Θεωρία και τεχνική στην κλινική ψυχανάλυση μέσα από το έργο του Σ. Φρόντ (τόμοι VII έως XI της Standard Edition). Εκδ. Επέκεινα.
- S. Freud, «Le cas Emma», *La naissance de la psychanalyse*. P.U.F. Paris, Seuil, 1956.
- S. Freud, *Esquisse pour une psychologie scientifique*. Στο *La naissance de la psychanalyse*. 6ème éd. Paris, PUF, 1991 ή στα ελληνικά στην συλλογή Η δημιουργία στο φροϋδικό έργο, Σχεδιάγραμμα για μια επιστημονική ψυχολογία. Εκδ. Αρμός.

LACAN Jacques

J. Lacan, De la psychanalyse dans ses rapports avec la réalité. *Scilicet 1*, SEUIL.

J. Lacan, Discours à l' EFP. *Scilicet 2-3*, Seuil.

J. Lacan, Autres Ecrits. Edition Seuil, Paris.

J. Lacan, Ecrits. Editions Seuil, Paris.

J. Lacan, Le Séminaire Livre XVI, D' un Autre à l' autre. Editions Seuil Paris.

J. Lacan, Le Séminaire Livre XIV, La logique du fantasme. Editions Seuil Paris.

J. Lacan, En Italie Lacan. Editions La Salamandra.

Z. Λακάν, Το Σεμινάριο Βιβλίο XI, Οι τέσσερις θεμελιακές έννοιες της ψυχανάλυσης. Εκδόσεις Κέδρος.

Z. Λακάν, Το Σεμινάριο Βιβλίο X, Το Άγχος. Εκδόσεις, Εκκρεμές.

Z. Λακάν, Το Σεμινάριο Βιβλίο III, Οι Ψυχώσεις. Εκδόσεις Ψυχογίος.

J. Lacan, Le Séminaire Livre VII, L'Éthique de la psychanalyse. Paris, Seuil, 1986.

J. Lacan, Propos sur causalité psychique, 1946.

J. Lacan, La science et la vérité.

Z. Λακάν, Το Σεμινάριο Βιβλίο IV, Η σχέση αντικειμένου. Εκδ. Ψυχογίος

- Z. Λακάν, Το Σεμινάριο Βιβλίο VIII, Η μεταβίβαση. Εκδ. Εκκρεμές, Αθήνα, 2019
- J. Lacan, Le Séminaire Livre I, Les écrits techniques de Freud. Paris, Seuil
- J. Lacan, The Seminar Book XIV, The Logic of Phantasy. Karnac Publications
- J. Lacan, The Seminar Book V, Formations of the Unconscious. Polity Publications
- Z. Λακάν, Η οικογένεια, Τα οικογενειακά συμπλέγματα στη διαμόρφωση του ατόμου. Εκδόσεις Καστανιώτης
- Z. Λακάν, Ομιλία στην Γενεύη, 4^η Οκτωβρίου 1975. Περιοδικό Ψυχανάλυση, τεύχος 8.
- Z. Λακάν, Η διεύθυνση της θεραπείας και οι αρχές της εξουσίας της. Εσωτερική έκδοση της Σχολής Ψυχανάλυσης των Φόρουμ του Λακανικού Πεδίου
- J. Lacan, La Troisième, Rome, 1er novembre 1974. «Ouverture de la Section clinique», Ornicar N° 9, Navarin, Paris, 1977.
- J. Lacan, Γραπτά, Paris, Seuil, 1966. Αγγλική έκδοση Εκδ. Norton
- J. Lacan, The Seminar Book II, The Ego in Freud's Theory and in the Technique of Psychoanalysis. 1954, εκδ. Norton
- J. Lacan, The Seminar Book XV, The psychoanalytic act. Εκδ. Karnac Books
- J. Lacan, The Seminar Book XXIII. The Sinthome. Εκδ. Polity
- J. Lacan, Περί ενός προκαταρκτικού ερωτήματος σε κάθε πιθανή αγωγή της ψύχωσης. Εκδόσεις Seuil, 1966, Παρίσι, Γραπτά, (Μετάφραση EPFCL εκτός εμπορίου).

Άλλες αναφορές

Όττο Ράνκ, Το τραύμα της γέννησης και η σημασία του για την ψυχανάλυση. Εκδόσεις Τροπή.

Πάνος Αλούπης, Σ. Φρόντ, Σ. Φερέντσι. Ψυχανάλυση, τεύχος 139.

Γ. Σταθόπουλος, Σαντόρ Φερέντσι, Άτακτο παιδί, εφευρέτης ενήλικος, θεωρητική συνεισφορά, τεχνικοί πειραματισμοί και ιστορικά λάθη. Εκδόσεις Άγρα.

Sigmund Freud, Sandor Ferenczi. *Correspondance* 1914-19

C. Soler, Trauma et Fantasme. 1997

Σ. Φρόντ, Α. Αινστάιν, Μ.Γκάντι, Λ. Τολστόι, έργο συλλογικό: Γράμμα στον άνθρωπο, Γιατί ο πόλεμος; Εκδόσεις Αρχέτυπο.

Davoine Françoise, Caudillère Jean- Max, Ιστορία και Τραύμα. Εκδ. Μέθεξις.

Δημήτρης Υφαντής, Μακρόνησος, όταν η τρέλλα απόκτησε τοπικό προσδιορισμό. Εκδ. Άγρα.

Galit Atlas, Phd, Η κληρονομιά του τραύματος. Εκδ. Κέλευθος

Trauma et fantasme, Revue des collègues cliniques du Champ lacanien, 2008.

Αριστοτέλης, Περί Ερμηνείας. Εκδ. Σμίλη.

Αριστοτέλης, Ρητορική. Εκδ. Ζήτρος.

Αριστοτέλης, Περί φύσεως, Το δεύτερο βιβλίο των Φυσικών. Εισαγωγή, μετάφραση, σχολιασμός Βασίλης Κάλφας, Αθήνα, Εκδόσεις Πόλις, 1999

Σ. Φερέντσι, Η σύγχυση των γλωσσών. Εκδ. Γαβριηλίδης.

René Descartes, Στοχασμοί περί της πρώτης φιλοσοφίας. Εκδ. Εκκρεμές, 2009

René Descartes, Τα πάθη της ψυχής. Εκδ. Κριτική.

F. Nietzsche, Par-delà bien et mal, in Oeuvres philosophiques complète. Gallimard, NRF, 1971

Bergson, Matière et mémoire. PUF, 1953.

Bergson, Le parallogisme psycho-physiologique, Revue de métaphysique et de morale. Νοέμβριος 1904.

Χέγγελ, Φαινομενολογία του Νου. Εκδ. Εστία.

Hegel, L'Encyclopédie des sciences philosophiques. Εκδ. Gallimard.

M. Foucault, Le grand renfermement, Histoire de la folie. Plon, 1961,

Jean Allouch, Marguerite ou l'Aimée de Lacan. E.P.E.L., Paris, 1990.

Lucien Bonnafé, Le problème de la psychogenèse des névroses et des psychoses. Εκδ. Desclée de Brouwer.

Ε Τ Η Σ Ι Α
Σ Ε Μ Ι Ν Α Ρ Ι Α (*)

(*) Τα εισαγωγικά κείμενα των σεμιναρίων που ακολουθούν εκφράζουν τους συντάκτες – εισηγητές τους και έχουν ενταχθεί στο παρόν έντυπο αυτούσια, ως προς το περιεχόμενο και τη σύνταξη, όπως κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή Κλινικών Εκπαιδεύσεων

Από το τραύμα στην φαντασίωση και τανάπαλιν

Εισηγήτρια: Ευαγγελία Κομματά

Το τραύμα συνώνυμο της φρουδικής ανακάλυψης, αλλά και όρος που κυριαρχεί στην σύγχρονη ψυχοπαθολογία, απέχει από το να συμπεριλαμβάνεται στις θεμελιώδεις έννοιες της ψυχανάλυσης.

Όστόσο ο Λακάν δεν διστάζει να δηλώσει στην ομιλία του στο Μιλάνο το 1967 τα ακόλουθα: « *Εκείνο που έχουμε να αναμένουμε [από την ανάλυση] είναι κάποιο πράγμα του οποίου η πρωταρχική επίπτωση χαρακτηρίστηκε ως τραυματική*».¹

Η διαπίστωση αυτή, η οποία ανατέμνει την σχέση ανάμεσα στην «πραγματικότητα» και το «πραγματικό» του τραύματος, αν και μεταγενέστερη ακολουθεί τον Φρόυντ καθ' όλη την διάρκεια της διδασκαλίας του, καθορίζοντας, ενίοτε, και τα στάδια από τα οποία διήλθε.

Έτσι, ενώ αρχικά αναζητάει (1885), την αιτιολογία των νευρώσεων σε παράγοντες κληρονομικότητας, λίγα χρόνια αργότερα, το 1892-93 τοποθετεί το τραύμα στο επίκεντρο της θεωρίας της απώθησης, και μάλιστα στο επίκεντρο της σχέσης ανάμεσα στο τραυματικό γεγονός και την αφύπνιση του ως ανάμνηση.

Στα πλαίσια αυτά ιδιαίτερα σημαντική χαρακτηρίζεται η αναφορά στο κείμενο: « *Για τον ψυχικό μηχανισμό των υστερικών φαινομένων*», γνωστό και ως «*Προσωρινή ανακοίνωση*» το οποίο συνυπογράφουν τόσο ο Φρόυντ όσο και ο Γιόζεφ Μπρόουερ.

¹ J. Lacan, conférence à MILAN in En Italie Lacan, Editions La Salamandra.

Ιδιαίτερη είναι η έμφαση που αποδίδεται, εκατέρωθεν, στις υστερικές εκδηλώσεις οι οποίες αποδεικνύουν την παθογόνο αναλογία της κοινής υστερίας με την τραυματική νεύρωση. Στην τραυματική νεύρωση η αιτία δεν εστιάζεται στον σωματικό τραυματισμό αλλά στο ψυχικό τραύμα, το οποίο περιήλθε σε λήθη... και το οποίο επιστρέφει ως ανάμνηση μέσα από την λεκτική του εξωτερίκευση (βλ. σημαίνουσα αλυσίδα).

Υπ' αυτή την έννοια η ανάμνηση ως μηχανισμός του ασυνειδήτου, συνιστά την αναπαραγωγή ενός ψυχικού τραύματος το οποίο όμως αποχτά την σημασία του εκ των υστέρων.

Στα πλαίσια αυτά τα κείμενα *Μελέτες για την υστερία, Εισαγωγή στην ψυχανάλυση* αλλά και το γράμμα υπ' αριθμόν 52 που αποστέλλει ο Φρόντ στον Fliess το 1896, αποτελούν, καθώς παγιώνουν, στην λεγόμενη *neurotica*, τόσο τις προηγούμενες όσο και στις νεώτερες θέσεις του Φρόντ, όπως αυτές διαφαίνονται στον ορίζοντα, ορόσημο ως προς την προσέγγιση του τραύματος, αλλά και γενικότερα, ως προς την γένεση και την εξέλιξη της ψυχαναλυτικής θεωρίας.

Εν κατακλείδι θα μπορούσε να διατυπωθεί η υπόθεση ότι η *neurotica* συμπυκνώνει το τραύμα ως εκδήλωση ενός πραγματικού, ξεχωριστό από το σύμπτωμα, αφήνοντας να διαφανεί μια διαφοροποίηση στις θέσεις του Φρόντ ενώ ανοίγει το δρόμο αν και πολύ αργότερα, για να τεθεί, εκ μέρους του Λακάν, το ερώτημα γύρω από την πραγματικότητα, δηλ. γύρω από την σχέση του τραύματος με το πραγματικό ή αλλιώς με την λεγόμενη *ψυχική αιτιότητα*.²

Ωστόσο η άρνηση εκ μέρους των υστερικών ασθενών του να συνδέσουν την πρωταρχική σκηνή σαγήνης στην οποία

² J. Lacan, *Propos sur la causalité psychique*, in *Ecrits* p.151-193, Editions Seuil, Paris.

αναφέρονται, με τον πατέρα κι επομένως με το Οιδιπόδειο, τον οδηγεί όχι μόνο στο να εγκαταλείψει την *neurotica* αλλά και στο να επαναπροσδιορίσει την σχέση ανάμεσα στην αλήθεια και την fiction της ως φαντασιακή, καθώς πείθεται όλο και πιο πολύ ότι δεν υφίσταται ίχνος από την πραγματικότητα μέσα στο ασυνείδητο.

Έτσι η σύνδεση ανάμεσα στο οιδιπόδειο σύμπλεγμα και τις τραυματικές εκδηλώσεις, που θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε και *τρ(α)υματικότητες*, ως τον απόηχο των παιδικών απωθημένων φαντασιώσεων, συνιστά το υπόστρωμα μιας νέας θεωρίας του τραύματος. Η νέα αυτή θεωρία, όπως εκτίθεται στα *Τρία Δοκίμια για την θεωρία της σεξουαλικότητας*, συμβάλει, από την μια στην διατήρηση της *nachtraglich*, σε μια εκ των υστέρων δηλαδή σημασιοδότηση, και από την άλλη στην επανατοποθέτηση της φαντασίωσης ανάμεσα σε συμπτώματα και παιδικές αναπαραστάσεις.

Πιο συγκεκριμένα στο κείμενο του 1908 «*Οι υστερικές φαντασιώσεις και η σχέση τους με την αμφι-σεξουαλικότητα*» του παρέχεται η ευκαιρία να υποστηρίξει ότι ενώ η φαντασίωση εμπλέκεται στο σύμπτωμα, το τραύμα αποτελεί την σημαίνουσα συμπύκνωση της σχέσης του υποκειμένου με την σεξουαλικότητά του. Η σημασία που της αποδίδεται από το υποκείμενο, καθώς αυτή οργανώνεται στο επίπεδο του ασυνείδητου, γύρω από ένα γεγονός, επί της ουσίας, αδιάφορο, καταλήγει στον γνωστό φρουδικό τύπο της φαντασίωσης : Ένα παιδί δέρνεται.

Είναι η εποχή όπου οι φρουδικοί κύκλοι φαίνεται να κατακλύζονται από την διαμάχη μεταξύ Φρόντ και Γιούγκ η οποία είχε ως αφορμή την ανάλυση του Ανθρώπου με τους λύκους και δη την άποψη του Γιούγκ ότι η φαντασίωση δεν συνιστά παρά μια απλή παλινδρόμηση του σημαίνοντος.

Παρότι αυτό που αφήνεται να υπονοηθεί κατά την διάρκεια της διαμάχης αυτής, είναι ότι ο Φρόντ επανέρχεται στην αρχική του άποψη περί τραύματος ως εκλυτικού παράγοντα της νεύρωσης, ωστόσο μέσα από την ερμηνεία του βασικού ονείρου του Ανθρώπου με τους λύκους, αναδύονται, σε συνδυασμό με τον μύθο του Οιδίποδα, οι βασικές συνισταμένες της θεωρίας του, της περιόδου αυτής, της δεκαετίας του '20 δηλ. το σεξουαλικό περιεχόμενο κάθε παιδικής ανάμνησης και το άγχος του ευνουχισμού.

Τα όνειρα άλλωστε όσων έχουν υποστεί τραυματισμούς κατά την διάρκεια του πολέμου επαναφέρουν τα ερωτήματα γύρω από το τραύμα θέτοντας μάλιστα υπό αμφισβήτηση την πάγια θέση του Φρόντ ότι το όνειρο είναι η πραγματοποίηση μιας επιθυμίας.

Στα πλαίσια αυτά η έννοια της ενόρμησης του θανάτου αλλά και το άγχος του ευνουχισμού, όπως αυτά διατυπώνονται διαδοχικά στα κείμενα του *Πέρα από την αρχή της ηδονής* αλλά και *Αναστολή, Σύμπτωμα και άγχος* συνιστούν όχι μόνο την απάντηση στην ανωτέρω αμφισβήτηση, αλλά και την ολοκλήρωση της συμβολής του Φρόντ στην επεξεργασία του ερωτήματος γύρω από το τραύμα τόσο στην σχέση του με την φαντασίωση όσο και στην σχέση του με την αναζήτηση ενός πραγματικού το οποίο επέχει θέση αντικειμένου υπό την μορφή της ψυχικής αιτιότητας

Το τραύμα επομένως θα μπορούσε να ειπωθεί ότι συνιστά μια φαντασίωση ή όπως έγραφε ο Φρόντ στον Φερέντσι «*Τα τραύματα θα πρέπει να τα συνάγουμε*» ή καλύτερα όπως υπογράμμισε ο Λακάν στα Γραπτά του «*το τραύμα θα πρέπει να το προσεγγίσουμε σαν τον πυρήνα ενός χρόνου [του οποίου η αρχή βρίσκεται] στην ανάποδη.*»³

³ J. Lacan in *Ecrits* p. 838, Editions Seuil, Paris.

‘Η όπως δηλώνει όσον αφορά τον Άνθρωπο με τους λύκους:
«Ποτέ δεν θα κατορθώσουμε να ενσωματώσουμε την ανάμνηση
στην ιστορία της»⁴

Υπό την έννοια αυτή η αναζήτηση από τον Φρόντ της πρωταρχικής τραυματικής σκηνής και η επιμονή του στην σημασία που θα έπρεπε να της αποδοθεί , και ειδικά στις περιπτώσεις των υστερικών υποκειμένων, οδήγησε όχι μόνο σ’ ένα αδιέξοδο ως προς το αίτιο της επιθυμίας τους αλλά και σε μια καθήλωση στο επίπεδο των ταυτίσεων αλλά και της σχέσης τους με το αντικείμενο μέσα στην φαντασίωση.⁵

‘Ηταν η αναζήτηση ίσως μιας ορισμένης ψυχικής αιτιότητας η οποία διαπερνούσε ολόκληρο το φρουδικό έργο που οδήγησε τον Λακάν, υπογραμμίζοντας την εμπλοκή της φαντασίωσης μέσα στο τραύμα, να υποστηρίξει ότι : «Είναι μόνο ως παρουσία του φρουδικού ασυνειδήτου που συλλαμβάνουμε το αίτιο σ’ αυτό το επίπεδο[...] το οποίο είναι ακριβώς εκείνο, όπου αυτό αποκτά την υπόστασή του: την αναδρομικότητα του σημαίνοντος σε σχέση με την αποτελεσματικότητά του.»⁶

‘Η όπως τονίζει στο Σεμινάριό του « Από έναν Άλλο στον άλλο» ως προς το τραύμα: «Θα ακούσε ίσως να αντιληφθούμε ότι το συγκεκριμένο σημείο το οποίο θεωρείται πρωταρχικό, καθώς διαπερνάται από την ανάμνηση, είναι ένα σημείο το οποίο με τον ένα ή τον άλλο τρόπο παρήχθη αναδρομικά από το άθροισμα των ερμηνειών»⁷

Εν ολίγοις αυτό που από τον Φρόντ μέχρι τον Λακάν θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε τραύμα είναι εκείνο που, μέσα

⁴ Idem p.311.

⁵ Idem p. 597

⁶ Idem p. 829.

⁷ J. Lacan, Le Séminaire livre XVI, D’ un Autre à l’ autre, Editions Seuil, Paris

από την κυκλική άρθρωση του αίτιου με το σημαίνον, συνιστά το όριο της συνάντησης της σημασίας με το πραγματικό.

Ημερομηνίες: 19/10, 16/11, 07/12/2024 & 11/01, 08/02, 08/03, 05/04, 03/05/2025

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γιόζεφ Μπρόνερ, Σ. Φρόντ, Μελέτες για την υστερία, Εκδόσεις Επίκουρος.

Σ. Φρόντ, Εισαγωγή στην ψυχανάλυση, εκδόσεις Γκοβόστη.

Σ. Φρόντ, Πέραν της αρχής της ηδονής, Εκδόσεις ΝΙΚΑΣ

Σ. Φρόντ, Αναστολή, Σύμπτωμα και άγχος, Εκδόσεις Μεταίχιμο.

Σ. Φρόντ, Πέντε ιστορικά ασθeneίας, Εκδόσεις Επίκουρος.

Σ. Φρόντ, Νέα σειρά παραδόσεων για την εισαγωγή στην ψυχανάλυση, Εκδόσεις Επίκουρος.

Σ. Φρόντ, Τρεις μελέτες για την θεωρία της σεξουαλικότητας, Εκδόσεις Επίκουρος.

Σ. Φρόντ, Επίκαιρες παρατηρήσεις για τον πόλεμο και τον θάνατο, Εκδόσεις ΝΙΚΑ.

Σ. Φρόντ, Χτυπούν ένα παιδί, Δοκίμια για τα πεπρωμένα των ενορμήσεων, Εκδόσεις Πλέθρον.

Σ. Φρόντ, Δέρνουν ένα παιδί, Εκδόσεις Principia.

Σ. Φρόυντ- Α. Αινστάιν- Μ. Γκάντι- Λ. Τολστόι, έργο συλλογικό:
Γράμμα στον άνθρωπο, Γιατί ο πόλεμος;, Εκδόσεις Αρχέτυπο.

Σ. Φρόυντ, Ερμηνεία των ονείρων, Εκδόσεις Επίκουρος.

Σ. Φρόυντ, Μελέτες για την ψυχανάλυση. Εκδόσεις Επίκουρος.

Όττο Ράινκ, Το τραύμα της γέννησης και η σημασία του για την
ψυχανάλυση, Εκδόσεις Τροπή.

Πάνος Αλούπης, Σ. Φρόυντ-Σ. Φερέντσι, Ψυχανάλυση, τεύχος
139.

Γ. Σταθόπουλος, Σαντόρ Φερέντσι, Άτακτο παιδί, εφευρέτης
ενήλικος, θεωρητική συνεισφορά, τεχνικοί πειραματισμοί και
ιστορικά λάθη, Εκδόσεις Άγρα.

Sigmund Freud, Sandor Ferenczi, *Correspondance* 1914-19

Idem, 1920-33.

J. Lacan, «De la psychanalyse dans ses rapports avec la réalité»,
Scilicet 1, SEUIL.

J. Lacan, « Discours à l' EFP » *Scilicet* 2-3, Seuil.

J. Lacan, *Autres Ecrits*, Edition Seuil, Paris.

J. Lacan, *Ecrits*, Editions Seuil, Paris.

J. Lacan, *le Séminaire livre XI*, Editions Seuil, Paris.

J. Lacan, *D' un Autre à l' autre*, le Séminaire livre XVI, Editions,
Seuil Paris.

J. Lacan, *La logique du fantasme*, le Séminaire livre XIV, Editions
Seuil Paris.

J. Lacan, En Italie Lacan, Editions La Salamandra.

Z. Λακάν, Το Σεμινάριο, 11^ο βιβλίο, Οι τέσσερις θεμελιακές έννοιες της ψυχανάλυσης, Εκδόσεις Κέδρος.

Z. Λακάν, Το Σεμινάριο, 10^ο βιβλίο, Το Άγχος, εκδόσεις, Εκκρεμές.

Z. Λακάν, Το Σεμινάριο, 3^ο βιβλίο, Οι ψυχώσεις, Εκδόσεις Ψυχογιός.

Επανάληψη, το διαχρονικό παιχνίδι του τραύματος και της φαντασίωσης

Εισηγητής: Στέλιος Μωριάτης

Η φετινή θεματική της Σχολής, *Τρ(α)υματικότητες*, καταπιάνεται με μια δόκιμη έννοια, η σύγχρονη χρήση της οποίας καθίσταται αμφιλεγόμενη στο βαθμό που δεν γνωρίζουμε πραγματικά σε ποια ιδιότητα του πράγματος αναφέρεται. Θα ήταν αρκετό να επεξεργαστούμε το τί εννοούσε ο Φρόντ όταν μιλούσε για το τραύμα στο βαθμό που η σύνδεσή με την έννοια της επανάληψης, οδήγησε στην δυναμική που ενεργοποίησε την άρθρωσή του στο πεδίο του ασυνειδήτου, της γλώσσας και της ψυχαναλυτικής κλινικής ; Ο Φρόντ, το 1920, ανακαλύπτει στον πυρήνα της πρωτογενούς διεργασίας της απώθησης δυο τύπους ενόρμησης : την ενόρμηση του θανάτου η οποία τείνει να επαναφέρει το έμβιο σε μια ανόργανη κατάσταση και την ενόρμηση της ζωής (σεξουαλικού χαρακτήρα) που ωθεί στην ερωτική συνεύρεση και δημιουργεί πιο ευρείες συντεταγμένες. Οι δυο αυτές εκδοχές, μεταφράζουν τους τρόπους, τις δομές του όντος, υπό την προϋπόθεση ότι δεν ορίζουμε το είναι μέσα από τον κυρίαρχο λόγο αλλά μέσα από την ροή και την κινητικότητα του Έρωτα.

Αυτό που προτείνει ο Φρόντ με την Μεταψυχολογία του είναι μια νέα οντολογία η οποία φαίνεται να μεταφράζει στην δυτική σκέψη την σταθερή αρχή του μη-είναι, θεματική την οποία εξετάζει και ο Πλάτωνας στον Σοφιστή, εάν μας επιτραπεί εν προκειμένω μια τέτοια αναδρομή. Με άλλα λόγια ο θάνατος ορίζει ένα πρωταρχικό δεδομένο, την λίμπιντο. Στην φροϋδική βιολογία, κατ' αυτή την έννοια υποβόσκει, υπολανθάνει μια κοινωνική θεώρηση.

Το τραύμα βέβαια και η φαντασίωση παραμένουν δύο σημαντικές έννοιες για την ψυχαναλυτική κλινική. Η δημόσια όμως επιτυχία τους και ο τρόπος με τον οποίο έχουν γίνει μέρος του καθημερινού λόγου τις έχουν συχνά διαστρεβλώσει, σε βαθμό που η σύγχρονη χρήση τους να καθιστά αναγκαία την εκ νέου επεξεργασία τους, χωρίς να παραβλέπεται ότι οι σύγχρονοι άνθρωποι υφίστανται διαδοχικούς τραυματισμούς με αποτέλεσμα να έχουν γίνει τόσο ευάλωτοι μέσα από την επικαιρότητα ώστε να καθίσταται επιτακτική η διευκρίνιση της έννοιας.

Εάν πριν πενήντα χρόνια το Ραϊχικής έμπνευσης σύνθημα, καλούσε τα υποκείμενα να πραγματοποιήσουν τις φαντασιώσεις τους, στις μέρες μας, δεν αποτελούν πια μειοψηφία εκείνοι οι οποίοι έχουν θέσει ως στόχο την πλήρη πραγμάτωση τους. Πολύ συχνά εξάλλου, προσφεύγουν στην ψυχανάλυση για να επιτύχουν αυτό το ιδανικό ενός ολοκληρωμένου, κατά την γνώμη τους, συγχρόνου υποκειμένου. Μπορεί αυτή τους η ελπίδα να τροφοδοτήσει τον ψυχαναλυτικό λόγο και τις αρχές που διέπουν την αναλυτική πράξη ; Από την άλλη το "τραύμα", το οποίο ως λογοπαίγνιο παραχώρησε την θέση του στην λέξη «τρ(α)υματικότητατες» ή και «τρυπο-ματισμός⁸», έχει γίνει συνώνυμο ενός αντικειμενικά επιζήμιου συμβάντος, το οποίο υποτίθεται ότι επηρεάζει όλους με τον ίδιο τρόπο και το οποίο απαιτεί επείγουσα ψυχολογική αποκατάσταση. Είναι λοιπόν καιρός να αποδεχθούμε ότι η ψυχανάλυση ως προϊόν μια ατομικής υπόθεσης του ομιλ-όντος, το εμπλέκει στον διχασμό του ως υποκείμενο του ασυνειδήτου το οποίο ενδιαφέρεται να αποκαλύψει την υποκειμενική του αλήθεια και να, επαληθεύσει την συνάφεια των εν λόγω εννοιών μέσα στην αναλυτική πράξη.

Οι δυο έννοιες συνδέονται άμεσα εφόσον και ο Φρόυντ ουδέποτε, όπως λέγεται συχνά-πυκνά, απλοϊκά ή και λανθασμένα, δεν απεμπόλησε το τραύμα για την φαντασίωση.

⁸ Troumatisme: Τρύπα και τραυματισμός.

Ενώ αρχικά έδωσε έμφαση με αφετηρία το τραύμα, στην οιδιπόδεια φαντασίωση, στην συνέχεια οδηγήθηκε από την πραγματική αποπλάνηση στη φαντασιακή αποπλάνηση, προκειμένου να εξηγήσει την προέλευση των ψυχονευρώσεων. Παράλληλα δεν εγκατέλειψε την ιδέα του αρχικού τραύματος, ιδέα στην οποία επιστρέφει ακόμα και στο τελευταίο του έργο, *Ο Άνδρας Μωυσής και η μονοθεϊστική θρησκεία*⁹. Το τραύμα είναι πρωτογενές και μπορεί να αναχθεί στην παραβίαση των δύο θεμελιωδών απαγορεύσεων : της αιμομιξίας και της πατροκτονίας. Υπό αυτή την έννοια είναι πάντα σεξουαλικό, δηλαδή κατ' εξοχήν λιβιδινικό ενώ μπορεί να γίνει αντιληπτό μόνο εκ των υστέρων, όπως και η αναλυτική πράξη ως μέρος μιας αναδρομικής λογικής. Ο Ferenczi¹⁰ και ο Rank¹¹ κατανόησαν την προέλευση του τραύματος, αλλά αναφερόμενοι στο μυθιστόρημα, τον μύθο και την πραγματικότητα, το θεώρησαν αμφότεροι ως πραγματική και όχι ως λογική αναγκαιότητα, ταυτίζοντας την αντικειμενική πραγματικότητα "με το πραγματικό".

Το φροϋδικό τραύμα της δεύτερης τοπικής δεν είναι ακριβώς το ίδιο με εκείνο της πρώτης. Ούτε η φαντασίωση, η οποία, στη δεύτερη εκδοχή της, δεν συνδέεται με την φαντασία και το φαντασιακό, αλλά και με το συμβολικό, κοινώς το οιδιπόδειο. Είναι της τάξεως μιας φράσης, όπως το "δέρνουν ένα παιδί". Σε αυτή τη γλωσσική εκδοχή επιμένει ο Λακάν καθώς ακολουθώντας τον Φρόυντ συνεχίζει πέρα από αυτόν, εντοπίζοντας το αρχικό τραύμα στην ίδια την γλώσσα. Στην αρχή είναι η γλώσσα, με τα λεγόμενά της και τα μεταξύ αμφιλεγόμενά της, όπως του αρέσει να το θέτει, όπου το αρχικό τραύμα είναι καταχωνιασμένο, ανάμεσα στα λεγόμενα, στο κενό διάστημα, στην τρύπα. Ο Λακάν δεν δίστασε να περιγράψει τις διάφορες

⁹ Σίγκμουντ Φρόιντ, Ο άνδρας Μωυσής και η μονοθεϊστική θρησκεία, Εκδόσεις Επίκουρος.

¹⁰ Ferenczi F. Réflexion sur le traumatisme, Psychanalyse IV, Paris Payot, 1993.

¹¹ Όττο Ράνκ, Το τραύμα της γέννησης, εκδ. Τροπή, Ιούνης 2021.

εμφανίσεις αυτής της τρύπας : την τρύπα στο σώμα από την οποία προέρχεται η ορμή, την τρύπα που αφήνει το αντικείμενο που είναι ήδη πάντα χαμένο, την τρύπα στο πραγματικό ή την κενή τρύπα της απόλαυσης. Είναι αυτός ο "τρυπο-ματισμός"¹² που υποχρεώνει τον καθένα μας να εφεύρει κάτι μοναδικό για να τον καλύψει, για να απελευθερωθεί από αυτόν. Αυτό το εύρημα είναι της τάξεως του νοήματος - ονομάζεται φαντασίωση ή φάντασμα στις περιπτώσεις της νεύρωσης, όπου το διχασμένο από τον ευνουχισμό υποκείμενο της επιθυμίας εξοπλίζεται με ένα αντικείμενο για να διασφαλίσει μια ορισμένη σταθερότητα με την αρωγή του συμπτώματος- κάτι που στις περιπτώσεις έκλυσης της ψύχωσης ονομάζεται παραληρηματική μεταφορά. Ο Λακάν προτείνει επίσης τη "Λογική..." της φαντασίωσης, στην οποία αναφερθήκαμε ήδη κατά την περσινή μας θεματική¹³, διευκρινίζοντας ότι κατά την άποψή του, χαρακτηρίζει την νοητική απάντηση σ' αυτό που ονομάζει πραγματικό, και της οποίας η θεμελιώδη μορφή, κατασκευάζεται καθ' όλη τη διάρκεια της αναλυτικής αγωγής.

Τραύμα, φαντασίωση, σύμπτωμα και αναλυτική πράξη : αυτή είναι η εννοιολογική αλυσίδα στην οποία μας προσκαλεί και η φετινή μας θεματική, η οποία απασχόλησε και παλαιότερα τους συγγραφείς των κλινικών εκπαιδεύσεων¹⁴ στο αποτύπωμα που άφησαν εκ των υστέρων με τα κείμενά τους¹⁵.

¹² Troumatisme: Τρύπα και τραυματισμός.

¹³ Lacan J., Le Séminaire " La logique du fantasme ", 1966-1967, αδημοσίευτο.

¹⁴ Revue Collèges cliniques du Champ Lacanien No 7, Mars 2008.

¹⁵ Οι καθηγητές του Collège clinique de Paris μελέτησαν επίσης την ιστορία των εννοιών του τραύματος και της φαντασίωσης μεταξύ των μεταφρούδικών σε ένα σεμινάριο με τίτλο "Les clés du symptôme" ("Τα κλειδιά του συμπτώματος") που δημοσιεύθηκε στο Les Cahiers du Collège clinique de Paris No. 8, διαθέσιμο από τη γραμματεία του CCP.

Ημερομηνίες: 19/10, 16/11, 07/12, 21/12/2024 & 11/01, 08/02, 22/02, 08/03, 22/03, 05/04, 03/05/2025

BIBLIOΓΡΑΦΙΑ

Davoine Françoise, Caudillère Jean- Max, Ιστορία και Τραύμα, Εκδ. Μέθεξις.

Δημήτρης Υφαντής, Μακρόνησος, όταν η τρέλλα απόκτησε τοπικό προσδιορισμό, εκδ. Άγρα.

Galit Atlas, Phd, Η κληρονομιά του τραύματος, εκδ. Κέλευθος

Trauma et fantasme, Revue des collèges cliniques du Champ lacanien, 2008.

Αριστοτέλης, Περί Ερμηνείας, εκδ Σμίλη.

Αριστοτέλης, Ρητορική, Εκδ. Ζήτρος.

Αριστοτέλης, Περί φύσεως, Το δεύτερο βιβλίο των Φυσικών, Εισαγωγή, μετάφραση, σχολιασμός Βασίλης Κάλφας, Αθήνα, Εκδόσεις Πόλις, 1999

S. Freud, «Le cas Emma», La naissance de la psychanalyse, P.U.F. Paris, Seuil, 1956.

S. Freud, Esquisse pour une psychologie scientifique. Στο *La naissance de la psychanalyse*. 6ème éd. Paris, PUF, 1991 ή στα ελληνικά στην συλλογή Η δημιουργία στο φροϋδικό έργο, Σχεδιάγραμμα για μια επιστημονική ψυχολογία, εκδ. Αρμός.

S. Freud, «Sur les souvenirs-écrans», in *Névrose, psychose et perversion*, P.U.F.

Breuer, Sigmund Freud, Μελέτες για την Υστερία, εκδ. Πλέθρον.

Σ. Φρόντ, Συμβολή στην ιστορία του ψυχαναλυτικού κινήματος, ο άνθρωπος με τους λύκους (αποσπασματική εξιστόρηση μιας παιδικής νεύρωσης), εκδ. Πανεκδοτική. (1962)

Σ. Φρόντ, Μεταψυχολογία (Δεύτερος τόμος)-Θεωρία και τεχνική στην κλινική ψυχανάλυση μέσα από το έργο του Sigmund Freud (τόμοι VII έως XI της Standard Edition), εκδ. Επέκεινα που περιλαμβάνει τα κάτωθι κείμενα :

Απόσπασμα ανάλυσης μιας κλινικής περίπτωσης υστερίας (1905)

Τρία δοκίμια επί της θεωρίας περί σεξουαλικότητας (1905)

Η διαδικασία της ψυχανάλυσης σύμφωνα με τον Φρόντ (1904)

Περί ψυχοθεραπείας (1905)

Οι απόψεις μου όσον αφορά τη σεξουαλικότητα στην αιτιολογία των νευρώσεων (1906)

Ψυχική (ή πνευματική) θεραπεία (1905)

Ψυχοπαθητικοί χαρακτήρες επί σκηνής (1905)

Τα αστεία και η σχέση τους με το ασυνείδητο (1905)

Ψευδαισθήσεις και όνειρα στη Γκραντίβα του Jensen (1907)

Ψυχανάλυση και η τεκμηρίωση των γεγονότων κατά τις νομικές διαδικασίες (1906)

Ψυχαναγκαστικές πράξεις και θρησκευτικές πρακτικές (1907)

Η σεξουαλική διαφώτιση των παιδιών (1907)

Δημιουργικοί συγγραφείς και ονειροπολήσεις (1908)

Υστερικές φαντασιώσεις και η σχέση τους με την αμφισεξουαλικότητα (1908)

Χαρακτήρας και πρωκτικός ερωτισμός (1908)

"Πολιτισμένη" σεξουαλική ηθική και σύγχρονη νευρωτική νόσος (1908)

Περί των σεξουαλικών θεωριών των παιδιών (1908)

Μερικές γενικές τοποθετήσεις επί των υστερικών προσβολών (1909)

Οικογενειακά φαντασιολογήματα (1909)

Ανάλυση μιας φοβίας σ' ένα αγόρι πέντε ετών (1909)

Σημειώσεις επί μιας περίπτωσης ψυχαναγκαστικής νεύρωσης (1909)

Πέντε διαλέξεις περί ψυχανάλυσης (1910)

Ο Λεονάρντο ντα Βίντσι και μια ανάμνηση της παιδικής του ηλικίας (1910)

Οι μελλοντικές προοπτικές της ψυχαναλυτικής θεραπείας (1910)

Η αντιθετική έννοια των πρωτογενών λέξεων (1910)

Μια ειδική μορφή επιλογής αντικειμένου γενόμενη από άνδρες (1910)

Επί της παγκόσμιας τάσης για εξευτελισμό στη σφαίρα του έρωτα (1912)

Σ. Φρόντ, Δέρνουν ένα παιδί, Συμβολή στην μελέτη των σεξουαλικών διαστροφών, εκδ. Principia. (1919).

Σ. Φρόντ, L'inconscient, Métapsychologie, Gallimard, 1968, σελ. 78-79, ελληνική έκδοση Νίκας, εξαντλημένη.

Σ. Φρόντ, Πέρα από την αρχή της ευχαρίστησης (1920)

Σ. Φρόντ, Αναστολή, σύμπτωμα, άγχος, εκδ. Μεταίχμιο, 2007.

Σ. Φερέντσι, Η σύγχυση των γλωσσών, Εκδ. Γαβριηλίδης.

Σ. Φρόντ, Σ, Φερέντσι, Κ. Άμπραμ, Οι νευρώσεις του πολέμου, Εκδ. Άγρα.

Ζ. Λακάν. Η οικογένεια. Τα *οικογενειακά συμπλέγματα* στη διαμόρφωση του ατόμου, εκδ. Καστανιώτη.

Ζ. Λακάν, Περί ενός προκαταρκτικού ερωτήματος σε κάθε πιθανή αγωγή της ψύχωσης, Εκδόσεις Seuil, 1966, Παρίσι, Γραπτά, σελ.531-583.(Μετάφραση EPFCL εκτός εμπορίου).

J. Lacan, Le séminaire, Livre II, Le moi dans la théorie de Freud, Paris, Seuil.

Ζ. Λακάν, Το κλεμμένο γράμμα, εκδ. Πατάκη.

J. Lacan, La science et la vérité, in Ecrits, σελ. 855-877, Εκδ. Seuil.

J. Lacan, Le séminaire, Livre VII, L'Éthique de la psychanalyse, Paris, Seuil, 1986.

J. Lacan, La chose freudienne in Ecrits, σελ. 401-436.

J. Lacan, « Propos sur causalité psychique », 1946, in Ecrits, σελ 151-193.

J. Lacan, Το Σεμινάριο, Βιβλίο XI, Οι τέσσερις θεμελιώδεις έννοιες της ψυχανάλυσης, εκδ. Κέδρος.

J. Lacan, Το άγχος, 10^ο Βιβλίο, εκδ. Εκκρεμές.

J. Lacan, La logique du fantasme, Séminaire XIV, Εκδ. Seuil.

J. Lacan, « L'invention du réel », Le Séminaire, livre XXIII, Le sinthome, Paris, Le Seuil, 2005

René Descartes, Στοχασμοί περί της πρώτης φιλοσοφίας, Εκδ. Εκκρεμές, 2009

René Descartes, Τα πάθη της ψυχής, Εκδ. Κριτική.

Nietzsche F., Par-delà bien et mal, in Oeuvres philosophiques complètes, Gallimard, NRF, 1971

Bergson, Matière et mémoire, PUF, 1953.

Bergson, «Le paralogisme psycho-physiologique», Revue de métaphysique et de morale, Νοέμβριος 1904.

Χέγγελ, Φαινομενολογία του Νου, Εκδ. Εστία.

Hegel, L'Encyclopédie des science philosophiques, Εκδ. Gallimard.

Foucault M., « Le grand renfermement », Histoire de la folie, Plon, 1961,

Jean Allouch, Marguerite ou l' Aimée de Lacan, E.P.E.L. , Paris, 1990.

Lucien Bonnafé, Le problème de la psychogenèse des névroses et des psychoses, εκδ. Desclée de Brouwer.

Canguilhem G., « Qu'est-ce que la psychologie ? », *Les Cahiers pour l'analyse*, N°1/2, Société du Graphe, Paris, Le Seuil, 1975.

Σ. Κίρκεγκωρ, Η έννοια της αγωνίας, Εκδ. Δωδώνη.

Το τραύμα στην κλινική του παιδιού

Εισηγήτρια : Άννα Χριστοδουλάκη

Το 1897 ο Φρόντντ έχοντας ήδη επιδείξει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις παιδικές φαντασιώσεις μέσω της μελέτης της δυναμικής τους λειτουργίας, δήλωνε έτοιμος να παραιτηθεί συνολικά από την απόπειρα να εντοπίσει την αιτιολογία μιας νεύρωσης κατά την παιδική ηλικία. «...δεν υπάρχει καμία ένδειξη πραγματικότητας στο ασυνείδητο, έτσι ώστε είναι αδύνατο να διακρίνει κανείς το ένα από το άλλο (δηλαδή) την αλήθεια από την επινόηση που έχει επενδυθεί από συναίσθημα [affect].»¹

Εξετάζοντας στη συνέχεια την αντιστοιχία τραύματος και φαντασίωσης απορρίπτει την υπόθεση της πραγματικότητας της σκηνής αποπλάνησης και εγκαταλείπει την υπόθεση μιας άμεσης επίδρασης του τραύματος σε ένα υποκείμενο. Αυτή η διαδρομή τον οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η ψυχική πραγματικότητα είναι πιο σημαντικό στοιχείο από το ίδιο το γεγονός είτε αυτό είναι τραυματικό είτε όχι. «...αλλά μεταξύ των συμπτωμάτων και των παιδικών εντυπώσεων παρεμβάλλονται τώρα οι φαντασιώσεις των ασθενών (μνημονικές μυθοπλασίες).»²

Στην Λακανική ανάγνωση του Φρόντντ το «τραύμα δεν είναι απλά κάτι το οποίο εισέβαλε βίαια κάποια στιγμή και προκάλεσε ρωγή σε κάποιο μέρος της δομής την οποία φανταζόμαστε πλήρη.... το τραύμα σημαίνει πως μια σειρά γεγονότα έρχονται να τοποθετηθούν, να καταλάβουν μια συγκεκριμένη θέση στην επίμαχη δομή. Καταλαμβάνοντας

¹ Σίγκμουντ Φρόντντ, Γράμμα ν. 69 «La naissance de la Psychanalyse», εκδ. PUF, Παρίσι, 1991

² Σίγκμουντ Φρόντντ, Τρεις μελέτες για τη θεωρία της σεξουαλικότητας (1905), Νίκας.

αυτήν την θέση αποκτούν την σημαίνουσα αξία στην οποία προσκολλάται ένα καθορισμένο υποκείμενο. Αυτό είναι και που προσδίδει την αξία μέτρησης του τραύματος για ένα γεγονός.»³

Το εκάστοτε γεγονός που για τον Λακάν είναι της τάξης του πραγματικού, επιφορτίζεται με μια συμβολοποίηση η οποία μεταφέρει το τραύμα στη γλώσσα, η οποία άλλωστε ευθύς εξ αρχής αδυνατεί να νοηματοδοτήσει τη βίαιη εισβολή του πραγματικού.

Την ίδια στιγμή η αξία του τραυματικού για τον Λακάν είναι η επανάληψη της πάντα ελλειμματικής συνάντησης με την ευχαρίστηση υπογραμμίζοντας έτσι ότι τραύμα δεν συνιστά μόνο κάτι που κάνει κακό αλλά και αυτό που μπορεί να συσχετιστεί με κάτι που κάνει υπερβολικά καλό.

Ημερομηνίες: 14/12/2024 & 15/02, 15/03, 17/05, 14/06/2025

³ Ζακ Λακάν, «Η μεταβίβαση» Σεμινάριο VIII, Εκκρεμές, 2020.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Σ. Φρόνιτ, «Τρεις μελέτες για τη θεωρία της σεξουαλικότητας», 1905. Εκδ. Νίκας
- Σ. Φρόνιτ, «Πέντε ιστορικά ασθeneίας, η περίπτωση του μικρού Χάνς.» Εκδ. Επίκουρος 2014
- Σ. Φρόνιτ, Η παιδική γενετησία οργάνωση, Περιοδικό Fort – Da, τεύχος Α', Εκδ. Ψυχογιός, Αθήνα, 2011
- Σ. Φρόνιτ, Πέρα από την αρχή της ευχαρίστησης Εκδ. Πλέθρον
- Ζακ Λακάν, Το Σεμινάριο Βιβλίο IV Η σχέση αντικειμένου, 1956-1957. Εκδ. Ψυχογιός
- Ζακ Λακάν, Το Σεμινάριο Βιβλίο XI, «Οι τέσσερις θεμελιακές έννοιες της ψυχανάλυσης», 1964-1965, Εκδ. Κέδρος
- Ζακ Λακάν, βιβλίο VIII, Η μεταβίβαση, Εκδ. Εκκρεμές, Αθήνα, 2019
- Ζακ Λακάν, Le Séminaire livre I, Les écrits techniques de Freud (1953-1954), Paris, Seuil
- Ζακ Λακάν, The Seminar of Jacques Lacan Book XIV «The Logic of Phantasy», 1966-1967. Karnac Publications
- Ζακ Λακάν, The Seminar of Jacques Lacan Book V, «Formations of the Unconscious», 1957-1958. Polity Publications

Από το τραύμα στο σύμπτωμα

Εισηγήτρια: Κατερίνα Καραγιάννη

*«...Κοιτάζουμε τον κόσμο
μια φορά, στα παιδικά
μας χρόνια. Τα άλλα όλα
είναι ανάμνηση....»¹*

Στο ενδέκατο Σεμινάριο Οι τέσσερις θεμελιακές έννοιες της ψυχανάλυσης, (1964), ο Λακάν λέει:

«... Δεν είναι μήπως αξιοσημείωτο ότι, από την αρχή της αναλυτικής εμπειρίας, το Πραγματικό παρουσιάστηκε με την μορφή εκείνου του αναφομοίωτου που υπάρχει μέσα του, - με την μορφή του τραύματος που καθορίζει ολόκληρη την συνέχεια του, και που του επιβάλλει μιαν αφετηρία φαινομενικά συμπτωματική;...»

Ο Λακάν επεξεργάζεται το Τραύμα ως αυτό που διαφεύγει της συμβολοποίησης, περνάει στη λήθη και άρα ως τέτοιο δεν προσφέρεται στην αναλυτική εργασία. Αφήνει, όμως, ένα ίχνος και το σύμπτωμα είναι ο τόπος στον οποίο μπορεί να το αναζητήσει ο αναλυτής. Και είναι η ανάγνωση του, αυτό το «... θέλει να πει...» του συμπτώματος, του δομημένου σαν γλώσσα, που επιτρέπει στον αναλυτή να ξετυλίξει τον μίτο της Αριάδνης που δεν είναι άλλος από το προσωπικό αφήγημα του υποκειμένου και που μπορεί να τον οδηγήσει στο να κατανοήσει κάτι από το Πραγματικό του ασυνειδήτου.

Σε συνέχεια του περσινού σεμιναρίου και εμβαθύνοντας στην προβληματική του συμπτώματος, περνώντας μέσα και από την αναζήτηση του Φρόυντ, θα επεξεργαστούμε το Τραύμα όπως το ορίζει ο Λακάν, δηλαδή ως στοιχείο της ίδιας της δομής και όχι ως συμβάν στην ιστορία του υποκειμένου.

¹ Louise Gluck, Αμερικανίδα συγγραφέας και ποιήτρια

Ημερομηνίες: 18/01, 15/02, 15/03, 17/05, 14/06/2025

BIBLIOΓΡΑΦΙΑ

Σ. Φρόντ, Πέραν της αρχής της ηδονής. Εκδόσεις ΝΙΚΑΣ

Σ. Φρόντ, Αναστολή, Σύμπτωμα και άγχος. Εκδόσεις Μεταίχμιο.

Σ. Φρόντ, Πέντε ιστορικά ασθeneίας. Εκδόσεις Επίκουρος.

Σ. Φρόντ, Νέα σειρά παραδόσεων για την εισαγωγή στην ψυχανάλυση. Εκδόσεις Επίκουρος.

Σ. Φρόντ, Τρεις μελέτες για την θεωρία της σεξουαλικότητας. Εκδόσεις Επίκουρος.

Σ. Φρόντ, Ερμηνεία των ονείρων. Εκδόσεις Επίκουρος.

Γιόζεφ Μπρόουερ, Σ. Φρόντ, Μελέτες για την υστερία. Εκδόσεις Επίκουρος.

S. Freud, Comparative study of hysterical and organic paralysis, 1893

Z. Λακάν, Το Σεμινάριο, Βιβλίο XI, Οι τέσσερις θεμελιακές έννοιες της ψυχανάλυσης. Εκδόσεις Κέδρος.

J. Lacan, The Seminar Book XIV «The Logic of Phantasy», 1966-1967. Karnac Publications

J. Lacan, The Seminar Book V, «Formations of the Unconscious», 1957-1958. Polity Publications

Z. Λακάν, Η οικογένεια, Τα οικογενειακά συμπλέγματα στη διαμόρφωση του ατόμου. Εκδόσεις Καστανιώτης

Z. Λακάν, Ομιλία στην Γενεύη, 4^η Οκτωβρίου 1975. Περιοδικό Ψυχανάλυση, τεύχος 8.

Z. Λακάν, Η διεύθυνση της θεραπείας και οι αρχές της εξουσίας της. Εσωτερική έκδοση της Σχολής Ψυχανάλυσης των Φόρουμ του Λακανικού Πεδίου

J. Lacan, Γραπτά, Paris, Seuil, 1966. Αγγλική έκδοση (εκδ. Norton)

J. Lacan, La Troisième, Rome, 1er novembre 1974. «Ouverture de la Section clinique», Ornicar N° 9, Navarin, Paris, 1977.

J. Lacan, The Seminar Book II 1954-1955, The Ego in Freud's Theory and in the Technique of Psychoanalysis. 1954. Εκδ. Norton

J. Lacan, The Seminar Book XV 1967-1968, The psychoanalytic act. Εκδ. Karnac Books

J. Lacan, The Seminar Book XXIII 1975-1976, The Sinthome. Εκδ. Polity

J. Lacan, Autres écrits. Paris, Seuil, 1986

Θ Ε Σ Μ Ι Κ Ε Σ
Δ Ρ Α Σ Τ Η Ρ Ι Ο Τ Η Τ Ε Σ
Τ Ο Υ
Φ Ο Ρ Ο Υ Μ Τ Η Σ Α Θ Η Ν Α Σ

Σεμινάριο του Λακανικού Πεδίου, του Φόρουμ της Αθήνας

Θεματική: Ζ. Λακάν, Το Σεμινάριο Βιβλίο III, «Οι Ψυχώσεις»

Εισηγητές: Μέλη του Φόρουμ της Αθήνας & προσκεκλημένοι

Συντονισμός: Ευαγγελία Κομματά, Νίκος Μαυράκης, Άννα Καραμήτσου

Συνεχίζοντας τις επεξεργασίες που έλαβαν χώρα κατά τα προηγούμενα έτη το Φόρουμ της Αθήνας και η συντονιστική επιτροπή του Σεμιναρίου του Φόρουμ απεφάσισε, για τα επόμενα δύο χρόνια, να θέσει στο επίκεντρο της προβληματικής του τις Ψυχώσεις υπό την ευρύτερη σημασία του όρου .

Λαμβάνοντας το Σεμινάριο III του Λακάν *Οι ψυχώσεις*, ως σημείο αναφοράς, οι συμμετέχοντες-μέλη του Φόρουμ, μέλη της Σχολής, αλλά και προσκεκλημένοι από άλλα Φόρουμ ή από άλλες χώρες-θα έχουν την ευκαιρία να αναπτύξουν την σκέψη

τους πάνω σε διάφορα θέματα που άπτονται της εν λόγω προβληματικής.

Ευαγγελία Κομματά

Ημερομηνίες: 30/11, 21/12/2024 & 18/01, 22/03, 31/05/2025

Κλινικές Παρουσιάσεις

Εισηγητές: Μέλη του Φόρουμ της Αθήνας

Συντονισμός: Άννα Χριστοδουλάκη

Οι κλινικές παρουσιάσεις, ως αναπόσπαστο μέρος του προγράμματος των κλινικών εκπαιδεύσεων του φόρουμ της Αθήνας, στοχεύουν στην μετάδοση του κλινικού υλικού που έχει προκύψει μέσα σε μια ανάλυση, προσφέροντας μας την δυνατότητα κάθε φορά να το συνδέουμε με την θεωρία και να θέτουμε ερωτήματα προς διάφορες κατευθύνσεις.

Εφέτος μένοντας σύντονοι με την θεματική της χρονιάς των Κλινικών Κολλεγίων της IF-EPFCL ευελπιστούμε να μας δοθεί η δυνατότητα να επεξεργαστούμε μεταξύ άλλων τη σχέση του τραύματος με το ασυνείδητο και τα συμπτώματα.

Στη σύγχρονη ψυχιατρική κλινική μια μάλλον παρερμηνευμένη έννοια του τραύματος του Φρόυντ φαίνεται να έχει λάβει μια ιδιαίτερα εξέχουσα θέση, ενώ η απόκλιση της προσέγγισης αυτής της έννοιας από την πλευρά της ψυχανάλυσης καθίσταται εμφανής τόσο στην θεωρία όσο και στην κλινική της.

Για την ψυχανάλυση η σοβαρότητα του τραύματος διαχωρίζεται σαφώς από την επίδραση που αυτό είχε στο υποκείμενο,

εφόσον αυτή η επίδραση καθορίζεται από μια ανάγνωση που διαμεσολαβείται από την φαντασίωση. Μένει έτσι ανοικτό το ερώτημα γύρω από το κατά πόσο ένα τραύμα είναι για ένα υποκείμενο τραυματικό.

Ημερομηνίες: 12/10, 30/11, 14/12/2024, 22/02 & 31/05/2025

Ημερίδες του Προγράμματος Κλινικών Εκπαιδεύσεων

09/11/2024, **Δήμητρα Κολώνια**, Ψυχαναλύτρια, μέλος της ΣΨΦΛΠ-Γαλλία, Αναλύτρια της Σχολής (ΑΕ)

25/01/2025, **Sidi Askofaré**, Ψυχαναλυτής, μέλος της ΣΨΦΛΠ-Γαλλία, Αναλυτής Μέλος της Σχολής (ΑΜΕ)

29/03/2025, **Jean- Jacques Gorog**, Ψυχαναλυτής, μέλος της ΣΨΦΛΠ- Γαλλία, Αναλυτής Μέλος της Σχολής (ΑΜΕ) & **Françoise Gorog**, Ψυχαναλύτρια, μέλος της ΣΨΦΛΠ-Γαλλία, Αναλύτρια Μέλος της Σχολής (ΑΜΕ)

21/06/2025, Ημερίδα ΠΚΕ

Εισηγητές: Μέλη του Φόρουμ της Αθήνας & Προσκεκλημένοι Εισηγητές

Συντονισμός: Επιτροπή Κλινικών Εκπαιδεύσεων

Π Ρ Ο Γ Ρ Α Μ Μ Α Κ Λ Ι Ν Ι Κ Ω Ν
Ε Κ Π Α Ι Δ Ε Υ Σ Ε Ω Ν

Ο Ρ Γ Α Ν Ο Γ Ρ Α Μ Μ Α

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΛΙΝΙΚΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΝ (ΕΚΕ)

Τριμελές όργανο, επιφορτισμένο με την ευθύνη της διαμόρφωσης του Προγράμματος Κλινικών Εκπαιδεύσεων (ΠΚΕ), το οποίο εισάγει στη ΓΣ του Φόρουμ για την τελική έγκριση. Εποπτεύει την διεξαγωγή του προγράμματος, ενώ τα μέλη της αναλαμβάνουν και το ρόλο εκπαιδευτικού συμβούλου για καθένα από τους εκπαιδευόμενους. Είναι αρμόδια για την τελική έγκριση εγγραφής στο πρόγραμμα σπουδών των υποψήφιων εκπαιδευόμενων. Η θητεία της είναι διετής και ορίζεται κατόπιν εκλογών. Της ΕΚΕ προεδρεύει ο Υπεύθυνος του Προγράμματος Κλινικών Εκπαιδεύσεων.

ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ

Μέλη του Φόρουμ της Αθήνας, της Σχολής Ψυχανάλυσης των Φόρουμ του Λακανικού Πεδίου και προσκεκλημένοι εισηγητές από το εξωτερικό (μέλη της IF-EPFCL).

ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΟΙ

Επαγγελματίες υγείας (ψυχίατροι, ψυχολόγοι, νοσηλεύτες, κοινωνικοί λειτουργοί, λογοθεραπευτές, ιατροί άλλων ειδικοτήτων, κ.α.), επιστήμονες του πεδίου των ανθρωπιστικών σπουδών, εκπαιδευτικοί και φοιτητές αντίστοιχων σχολών. Κατ' εξαίρεση, γίνονται δεκτοί υποψήφιοι άλλων επιστημονικών πεδίων ή επαγγελματικών κλάδων, οι οποίοι θα πρέπει, ωστόσο, να έχουν τεκμηριωμένη σχέση με το αντικείμενο της ψυχανάλυσης (π.χ. αναλυόμενοι). Για κάθε εκπαιδευόμενο ορίζεται ένας σύμβουλος – επιβλέπων, μέλος της Επιτροπής Κλινικών Εκπαιδεύσεων, με απόφαση του Υπεύθυνου του ΠΚΕ.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ – ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ

Το Πρόγραμμα Κλινικών Εκπαιδεύσεων (ΠΚΕ) διαμορφώνεται στη βάση ετήσιων θεματικών ενοτήτων. Για την παροχή

πιστοποίησης απαιτείται η συστηματική παρακολούθηση του προγράμματος, τουλάχιστον, για 3 συνεχή έτη, την οποία αποκλειστικά αρμόδιος να βεβαιώσει είναι ο Υπεύθυνος του ΠΚΕ. Σε κάθε περίπτωση, προκειμένου ένας εκπαιδευόμενος να αιτηθεί την είσοδό του, ως τακτικό μέλος του Φόρουμ της Αθήνας, θα πρέπει να έχει ολοκληρώσει έναν τριετή κύκλο σπουδών.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

- Σεμινάριο του Προγράμματος Κλινικών Εκπαιδεύσεων με θεματική την εκάστοτε ετήσια θεματική των Κλινικών Κολλεγίων της IF-EPFCL.
- Το Σεμινάριο του Φόρουμ της Αθήνας.
- Κλινικές Παρουσιάσεις.
- Ειδικά Σεμινάρια ετήσιας διάρκειας, ανά δεκαπενθήμερο ή μηνιαία, με θεματική άμεσα συνδεδεμένη με εκείνη των Κλινικών Κολλεγίων της IF-EPFCL και του Σεμιναρίου του ΠΚΕ
- Ομάδες Εργασίας.
- Κλινικά Σεμινάρια, σε κλινικούς χώρους.

Το

Πρόγραμμα Κλινικών Εκπαιδεύσεων

του Φόρουμ της Αθήνας

της Διεθνούς των Φόρουμ

της Σχολής Ψυχανάλυσης των Φόρουμ του Λακανικού Πεδίου

διεξάγεται στην έδρα του

Αγίας Φιλοθέης 17, Πλάκα, Αθήνα

website: www.champlacanianathenes.net

email: info@champlacanianathenes.net

- Φ **ΦΟΡΟΥΜ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ**
ΔΦ - ΣΧΟΛΗ ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗΣ
ΤΩΝ ΦΟΡΟΥΜ ΤΟΥ
ΛΑΚΑΝΙΚΟΥ ΠΕΔΙΟΥ